

[Home](#)>[Gerechtelijke stappen](#)>[Rechtsbijstand](#)[Rechtsbijstand](#)[Portugal](#)

1 Wat zijn de proceskosten en wie moet ze normaliter betalen?

Ingevolge artikel 529 van het Portugese wetboek van burgerlijke rechtsvordering (*Código de Processo Civil*) zijn aan een gerechtelijke procedure de volgende kosten verbonden:

- i. griffierechten (*taxa de justiça*);
- ii. proceskosten (*encargos*);
- iii. kosten van de partijen (*custas de parte*).

Hieruit vloeit het volgende voort:

- i. Griffierechten zijn de kosten voor het starten van een procedure en moeten door elke partij worden betaald. De hoogte van de griffierechten is afhankelijk van de waarde die de vordering vertegenwoordigt of de complexiteit ervan en wordt berekend volgens het bepaalde in het reglement op de gerechtskosten (*Regulamento das Custas Processuais*) en de daarbij gevoegde tabellen. Griffierechten worden uitgedrukt in rekeneenheden (*unidades de conta*), zoals bepaald in artikel 5 van genoemd reglement. In 2023 blijft de waarde van één rekeneenheid stabiel op 102 EUR. Dit bedrag kan in de loop van de tijd veranderen.
- ii. Proceskosten zijn de kosten die als gevolg van een gerechtelijke procedure worden gemaakt, zoals vergoedingen voor deskundigen en tolkdiensten die op verzoek van een partij of bij beslissing van de rechter worden gehoord, respectievelijk verleend (zie artikel 16 van het reglement op de gerechtskosten).
- iii. Kosten van de partijen zijn de uitgaven die door elke partij in verband met de rechtszaak worden gedaan en die door de tegenpartij worden vergoed als deze in het ongelijk wordt gesteld, overeenkomstig artikel 26 van het reglement op de gerechtskosten (bv. het honorarium van de advocaat en de kosten van de gerechtsdeurwaarder).

2 Wat is precies rechtsbijstand?

[Wet nr. 34/2004 van 29 juli 2004](#) voorziet in de toegang tot het recht en tot de rechter.

Op grond van artikel 6 van voornoemde wet is rechtshulp beschikbaar in twee vormen:

- i. juridisch advies;
- ii. rechtsbijstand.

Hieruit vloeit het volgende voort:

- i. Op grond van de artikelen 14 en 15 van wet nr. 34/2004 bestaat juridisch advies uit het geven van technische uitleg over de wet die op een bepaalde kwestie of in een specifieke zaak van toepassing is. Dit advies kan door een advocaat worden gegeven.
- ii. Artikel 16 van wet nr. 34/2004 onderscheidt de volgende vormen van rechtsbijstand:
 - vrijstelling van griffierechten en proceskosten;
 - toevoeging van een raadsman (zoals een advocaat of solicitador) en betaling van zijn honorarium en verschotten (zoals reiskosten);
 - betaling van het honorarium van een ambtshalve toegevoegde raadsman (zoals een advocaat in strafzaken);
 - mogelijkheid van gespreide betaling van griffierechten en proceskosten;
 - toevoeging van raadsman en mogelijkheid van gespreide betaling van het honorarium en de verschotten die aan de raadsman zijn verschuldigd;
 - mogelijkheid van gespreide betaling van het honorarium en de verschotten die aan ambtshalve toegevoegde raadsman zijn verschuldigd;
 - benoeming van een gerechtsdeurwaarder en betaling van de vergoeding voor door hem of haar verrichte ambtshandelingen (zoals betekening van een dagvaarding, beslaglegging op vermogen en andere tenuitvoerleggingsprocedures).

3 Wat zijn de vereisten voor de verlening van rechtsbijstand?

Op grond van artikel 7 van wet nr. 34/2004 komen de volgende categorieën van personen in aanmerking voor gratis juridisch advies/rechtsbijstand, als zij kunnen aantonen in een situatie van financiële ontbering te verkeren:

- Portugese burgers;
- burgers van de Europese Unie;
- buitenlanders en staatlozen met een geldige verblijfsvergunning in een lidstaat van de Europese Unie;
- buitenlanders zonder geldige verblijfsvergunning in een lidstaat van de Europese Unie wanneer een Portugese burger in diezelfde situatie volgens de wetten van die lidstaat geacht zou worden ingezetene van die lidstaat te zijn;
- organisaties zonder winstoogmerk, maar alleen voor rechtsbijstand.

NB: entiteiten met winstoogmerk en eenmanszaken met beperkte aansprakelijkheid komen niet in aanmerking voor gratis juridisch advies/rechtsbijstand.

4 Kan rechtsbijstand worden verleend voor alle soorten procedures?

Op grond van artikel 17 van wet nr. 34/2004 en artikel 7 van [ministerieel uitvoeringsbesluit \(Portaria\) nr. 46/2015 van 23 februari 2015](#) geldt de rechtsbijstandsregeling voor:

- alle gerechten, ongeacht het soort zaak;
- vrederechten;
- systemen van alternatieve geschillenbeslechting, zoals openbare bemiddeling (*mediação pública*) (bv. bemiddeling in familie- of arbeidsgeschillen);
- procedures bij registerkantoren;
- notariële inventarissen;
- administratieve overtredingen.

Nuttige links:

[Systeem van openbare bemiddeling in familiegeschillen \(*Sistema de Mediação Familiar*, in het Portugees\)](#)

[Systeem van openbare bemiddeling in arbeidsgeschillen \(*Sistema de Mediação Laboral*, in het Portugees\)](#)

5 Bestaat er een specifieke procedure voor spoedeisende gevallen?

In dringende gevallen, als op het moment van verschuldigd worden van de griffierechten en andere kosten in verband met de rechtszaak nog geen definitieve beslissing over een verzoek om rechtsbijstand is gegeven, moet de verzoeker het bewijs van indiening van het verzoek overleggen en vervolgens als volgt te werk gaan (zie artikel 29, lid 5, van wet nr. 34/2004):

wanneer de beslissing van de bevoegde dienst voor sociale zekerheid over het al dan niet toewijzen van het verzoek nog niet bekend is, wordt de termijn voor het betalen van de verschuldigde kosten verlengd tot de dag waarop de beslissing aan de verzoeker is meegedeeld;

wanneer de dienst voor sociale zekerheid het verzoek om rechtsbijstand al heeft toegewezen en heeft beslist dat rechtsbijstand wordt verleend in de vorm van betaling in termijnen, wordt de eerste termijn verschuldigd op de tiende dag na de mededeling van de beslissing aan de verzoeker, onverminderd de latere restitutie van betalingen ingeval de beslissing wordt ingetrokken;

wanneer de dienst voor sociale zekerheid al een negatieve beslissing heeft gegeven, is betaling verschuldigd op de tiende dag na de mededeling van de beslissing aan de verzoeker, onverminderd de latere restitutie van de betaling ingeval de beslissing wordt ingetrokken.

Als binnen dertig dagen geen beslissing wordt gegeven op het verzoek om gratis juridisch advies/rechtsbijstand, wordt het verzoek geacht te zijn toegewezen en kan de betrokken partij zich, afhankelijk van de vraag of het verzoek gratis juridisch advies of rechtsbijstand betreft, voor de rechter of de orde van advocaten op deze stilzwijgende toewijzing beroepen (zie artikel 25 van wet nr. 34/2004).

6 Waar kan ik een verzoekformulier voor rechtsbijstand verkrijgen?

De vereiste formulieren voor het indienen van een verzoek om gratis juridisch advies of een van de vormen van rechtsbijstand, waaronder het formulier voor het indienen van een verzoek om rechtsbijstand in een andere lidstaat, kunnen [hier \(in het Portugees\)](#) worden gedownload van de website van het nationaal instituut voor de sociale zekerheid (*Instituto da Segurança Social, I.P.*).

7 Welke documenten moet ik bij mijn verzoek om rechtsbijstand voegen?

De lijst van documenten die bij het formulier voor het indienen van een verzoek om gratis juridisch advies/rechtsbijstand moeten worden gevoegd, is te vinden in een praktische gids voor rechtshulp (*Guia Prático Protecção Jurídica*), die is uitgegeven door het nationale instituut voor de sociale zekerheid en is gepubliceerd op de website van dit instituut onder “*Guias Práticos*”. Website en praktijkgids zijn toegankelijk via de volgende links:

[Website van het nationaal instituut voor de sociale zekerheid](#)

[Rechtshulp – een praktische gids \(in het Portugees\)](#)

8 Waar moet ik mijn verzoek om rechtsbijstand indienen?

Het formulier voor het indienen van een verzoek om gratis juridisch advies/rechtsbijstand en de bijbehorende stukken kunnen in persoon worden ingediend bij elke dienst van het nationaal instituut voor de sociale zekerheid die openstaat voor het publiek of kunnen per post, fax of email aan die dienst worden verzonden.

De lijst van districtscentra voor de sociale zekerheid (*Centros Distritais da Segurança Social*) met bijbehorende adressen, faxnummers en e-mailadressen kan [hier \(in het Portugees\)](#) worden geraadpleegd.

9 Hoe kom ik te weten of ik al dan niet in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

Het besluit houdende het verlenen van rechtsbijstand moet vermelden voor welke vormen van rechtsbijstand goedkeuring wordt gegeven. De verantwoordelijkheid voor dit besluit berust bij de hoogste bestuurder van de dienst voor sociale zekerheid in het gebied waar de verzoeker woont of is gevestigd. Wanneer de verzoeker geen ingezetene van Portugal is, wordt het besluit genomen door de hoogste bestuurder van de dienst voor sociale zekerheid waar het verzoek om rechtsbijstand is ingediend (zie de artikelen 20 en 29 van wet nr. 34/2004).

Op grond van artikel 26 van wet nr. 34/2004 moet een verzoeker ervan in kennis worden gesteld als zijn verzoek wordt goedgekeurd. In de regel wordt een dergelijke kennisgeving verzonden aan het adres dat de verzoeker in het betreffende formulier als zijn correspondentieadres heeft opgegeven.

10 Wat moet ik doen als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

Wanneer de verzoeker een raadsman krijgt toegevoegd, wordt hij in kennis gesteld van het adres van diens kantoor en erop gewezen dat hij verplicht is om de raadsman zijn volledige medewerking te verlenen. Doet hij dat niet, dan loopt hij het risico dat de rechtsbijstand wordt ingetrokken.

Teneinde op basis van verleende rechtsbijstand daadwerkelijk volledige of gedeeltelijke vrijstelling van griffierechten en proceskosten te krijgen, moet het document waaruit blijkt dat de rechtsbijstand wordt verleend, worden overgelegd binnen de voor het voldoen van de griffierechten gestelde termijn.

11 Wie kiest mijn advocaat als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

De raadsman wordt aangewezen door de orde van advocaten, die vervolgens de verzoeker in kennis stelt overeenkomstig de artikelen 30 en 31 van wet nr. 34/2004.

12 Als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand, worden dan al mijn proceskosten betaald?

Rechtsbijstand dekt de in artikel 16 van wet nr. 34/2004 beschreven kosten:

griffierechten en proceskosten;

honorarium van de raadsman;

honorarium van de ambtshalve toegevoegde raadsman;

gespreide betaling van griffierechten en proceskosten;

gespreide betaling van het honorarium van de raadsman;

gespreide betaling van de ambtshalve toegevoegde raadsman;

kosten van de gerechtsdeurwaarder;

kosten die een gevolg zijn van het feit dat de zaak een grensoverschrijdend karakter heeft, waarbij de verzoeker in een andere lidstaat woont.

13 Wie betaalt de overige kosten als ik slechts recht heb op beperkte rechtsbijstand?

Op grond van artikel 29, leden 4 en 5, van wet nr. 34/2004 komen de overige kosten ten laste van de verzoeker. Dit laat onverlet dat de verzoeker, als hij in het gelijk wordt gesteld, overeenkomstig artikel 26 van het reglement op de gerechtskosten wordt vergoed voor de kosten van de partijen.

14 Omvat rechtsbijstand ook de kosten van beroepsprocedures?

Ja, rechtsbijstand strekt zich ook uit tot beroepsprocedures en alle daaropvolgende procedures die verband houden met de zaak waarvoor rechtsbijstand is toegekend. Ook de bodemprocedure in een zaak valt onder de reikwijdte van de rechtsbijstand wanneer deze is toegekend voor een procedure die verband houdt met de bodemprocedure. Rechtsbijstand strekt zich verder ook uit tot procedures voor de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing die is gegeven in een zaak waarvoor rechtsbijstand werd toegekend (zie artikel 18 van wet nr. 34/2004).

15 Als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand, kan die dan worden ingetrokken in de loop van het proces (of zelfs na het proces)?

Ja, rechtsbijstand kan vóór het einde van de procedure in zijn geheel of gedeeltelijk worden ingetrokken in de gevallen genoemd in artikel 10 van wet nr. 34/2004. Dit betreft met name gevallen waarbij de verzoeker of leden van zijn gezin nadien voldoende financiële middelen verwerven. Als een dergelijke situatie zich voordoet, is de verzoeker verplicht om te laten weten dat hij de rechtsbijstand in het geheel of voor een deel niet meer nodig heeft. Doet hij dat niet, dan loopt hij het risico van een sanctie.

16 Kan ik een weigering om rechtsbijstand te verlenen, aanvechten?

Als de dienst voor sociale zekerheid voornemens is het verzoek volledig of gedeeltelijk af te wijzen, moet hij de verzoeker daarvan schriftelijk in kennis stellen en tien dagen de tijd geven voor een reactie. De verzoeker kan zijn reactie vergezeld doen gaan van ontbrekende stukken of van aanvullende stukken voor het onderbouwen van zijn verzoek. Als de verzoeker niet binnen tien werkdagen reageert, wordt de afwijzing zonder verdere kennisgeving definitief - zie artikel 37 van wet nr. 34/2004, waarin wordt verwezen naar het wetboek van administratieve rechtsvordering (*Código do Procedimento Administrativo*).

Tegen de beslissing van de dienst staat beroep open bij de rechter. Als de verzoeker van die mogelijkheid gebruik wil maken, moet hij binnen vijftien dagen nadat de beslissing is gegeven schriftelijk bezwaar maken bij de dienst. De dienst kan de beslissing vervolgens intrekken. Als de beslissing niet wordt ingetrokken, wordt de zaak doorverwezen naar de rechter (zie de artikelen 26, 27 en 28 van wet nr. 34/2004).

17 Heeft het verzoek om rechtsbijstand tot gevolg dat de verjaringstermijn wordt geschorst?

Ja, het verzoek om rechtsbijstand kan tot gevolg hebben dat de verjaringstermijn wordt geschorst.

Wanneer een verzoek om rechtsbijstand is ingediend, in de vorm van een ambtshalve aangestelde advocaat, en het betreffende document waaruit dat verzoek blijkt bij het dossier is gevoegd, wordt de lopende verjaringstermijn geschorst voor vijf dagen vanaf de datum waarop het verzoek om rechtsbijstand is ingediend (artikel 33, lid 4, van wet nr. 34/2004 van 29 juli 2004 en artikel 323, leden 1 en 2, van het burgerlijk wetboek).

Een deel van de gepubliceerde jurisprudentie daarover is beschikbaar op:

- **het Tribunal da Relação van Lissabon**

[Zaak 439/11.5TTLSR.L1-4](#)

[Zaak 7637/17.7T8LSB.L1-2](#)

- **het Hooggerechtshof**

[Zaak 31/14.3TTCBR.C3.S1](#)

Opmerking:

Het contactpunt van EJN-civiel, de rechtbanken of andere entiteiten en instanties zijn niet gebonden door de in dit informatieblad opgenomen gegevens. Het blijft nodig om de geldende wetgeving te raadplegen, die regelmatig wordt bijgewerkt en aan verandering onderhevig is door wijzigingen in de interpretatie van de jurisprudentie.

Laatste update: 12/03/2024

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken EJN-contactpunten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. Het EJN en de Commissie aanvaarden geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor informatie of gegevens in dit document of waarnaar in dit document wordt verwezen. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.